

Naapurinvaaran hoito- ja käyttösuunnitelma, yleiset hoitosuosituks

Tässä suunnitelmassa esitetyt hoitosuosituks on laadittu aiempiin suunnitelmiin ja kartoituksiin nojaten yhteistyössä kyläläisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Suositusten toteuttaminen on vapaaehtoista.

Hoidon päämäärä

Naapurinvaaran maisemanhoito- ja käyttösuunnitelman päämääränä on edistää lukuisten aluetta koskevien suunnitelmien, kaavojen sekä kyläläisten toiveiden toteutumista. Suunnittelualan tilat ovat pääosin yksityisomistuksessa, valtion metsää alueella ei ole. Yritykset, yhteisöt ja Sotkamon kunta omistavat yksittäisiä tiloja ja alueella on myös joitakin yhteisiä alueita. Raivaaminen, niitto ja muu maisemanhoito vaativat aina maanomistajan suostumuksen.

Aluetta koskevissa selvityksissä ja kyläläisten näkemyksissä toistuvat maiseman kannalta keskeisinä ongelmina **peltojen poistuminen käytöstä tai peittyminen näkyvistä, laidunnuksen väheneminen, pusikoituminen ja sitä kautta maiseman umpeenkasvu. Myös peltojen metsitys tulee esiin. Uutena ongelmana tätä suunnitelmaa tehtäessä nousivat esiin vieraslajit.**

Näkymät ja avoin maisema

Naapurinvaaran laella on avointa, hoidettua peltomaisemaa, vanhoja niittyjä ja laidunnuksessa olevia alueita. Vaaranlaelta avautuu kaukomaisema etelään päin. Maisema lienee yksi Kainuun kuvatuimpia ja tunnetuimpia, mihin vaikuttaa paikalla sijaitseva suosittu tanssilava. Yleiskaavan maisema-analyysissa Naapurinvaaran maisemallisesti arvokkaimmaksi alueeksi onkin arvioitu

- Naapurinvaarantien lakialueen ylityskohdan peltoaukeat ja hakamaat

Kahdeksan muuta yleiskaavan maisema-analyysissa arvokkaiksi arvioitua maisemakokonaisuutta ovat

- Naapurinvaaran muut lakialueet
- lehtimetsävyöhyke Osmolan ja Heikkilän alapuolella (hakamaita)
- Hiltulan eteläpuolella oleva laaja peltoaukea (Naapurinvaarantien risteyksessä)
- Määttälän ympäröivä peltoaukea (Naapurinvaaran rinteillä)
- Paavolan, Isoahon ja Kotiahon ympäröivät pellot (Vaarantien varrella)
- Tenetin ylittävän sillan viereiset pellot
- Naapurinvaarantien risteys
- Naapurinlouhen, Naapurinlammen ja niiden viereisten peltojen muodostama kokonaisuus.

Näiden lisäksi tämän hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä maisemallisesti arvokkaiksi kokonaisuusiksi arvioituja ovat

- Pohjavaarantien varrella olevat pelto- ja järvimaisemat
- Huuskonniemen ja Rannankylän peltoaukeat kaukonäkymineen
- Kalliojärven Uttuniemen maisema
- Autiojärven järvimaiseman, peltojen ja rakennusten muodostama kokonaisuus

Nämä maisemakokonaisuudet on esitetty hoitokartassa maiseman solmukohtina. Maiseman solmukohtissa kohtaavat ja vaikuttavat maiseman perustekijät: maastonmuodot, vesistöt ja asutuksen sijoittuminen. Solmukohtien arvot muodostuvat lähi- ja kaukomaisemasta, näkyvyydestä maisemassa ja perustekijöiden kuten vesistöjen, peltojen ja rakennusten sijoittumisesta.

Seuraavissa luvuissa kerrotaan kuinka alueen maisemia voidaan hoitaa ja annetaan kohdekohtaisia hoitosuosituksia.

Perinnemaisemien ja LUMO-kohteiden hoito

Naapurinvaaran lukuisten perinnemaisemien ja luonnon monimuotoisuuden eli LUMO-kohteiden hoitoa ovat raivaus, niitto ja laidunnus.

Puustoisien perinnemaiseman, **hakamaan tai metsälaitumen**, tärkeintä pitkäjänteistä hoitoa on laidunnus. Jos alue on ollut pois laidunnuksen piiristä ja osin kasvanut umpeen, tarvitaan ensin puuston ja vesakon alkuraivausta ainakin laitumen aitalinjan osalta. Niittyaukoilta voi poistaa nuorta kuusta ja vesovia lehtipuita. Herkästi vesovia lehtipuita, kuten haapaa ja harmaaleppää, voi myös kaulata muutama vuosi ennen kaatamista vesomisen vähentämiseksi. Liika raivaaminen kerralla voi aiheuttaa turhan ravinnepiikin, joten raivauksissa on hyvä käyttää malttia.

Naapurinvaaran hakamailla lepikon ja tuomen vesakko ja mesiangervon kasvu on kokemusten mukaan erittäin runsasta. Lammas pitää vesakon ehkä nautaeläintä paremmin kurissa.

Hakamaan ja metsälaitumen puustoa raivataan yleensä vaihtelevin välein. **Lepikkohaahan hoidossa** voi suosia kuitenkin myös perinteistä, 5–10 metrin välein kasvavaa leppävaltaista puustoa ja kehittää kohdetta perinteiseksi **lepikkoniityksi**.

Raivuutähteet kerätään pois tai hävitetään paikan päällä polttamalla. Polttoajankohdan ja -paikan valinnassa tulee ottaa huomioon paloturvallisuus. Alueelle kannattaa maltaa jättää laji- ja ikärakenteeltaan monenlaista, myös vanhaa puustoa, laho- ja kolopuita, marjovia pensaita ja katajaa. Tämä tukee monipuolista lajistoa. Naapurinvaaralla lahopuusta hyötyvät esimerkiksi lepillä elävät harvinaiset käävät ja kovakuoriaiset. Jos puuta tulee myyntiin asti, kerrotaan metsänkäyttöilmoituksessa kohteen erityisluonteesta ja suunnitellaan sitä tukeva hakkuutapa. Metsänkäyttöilmoitus tulee tehdä kaikista myyntihakkuista.

Alkuraivausten jälkeen hoitoa jatketaan niittäen tai laiduntaen. Laidunnukseen sopivat niin naudat, lammas, hevonen kuin vuohet. Laidunnus vaatii eläimelle sopivan aidan, juomapaikan ja eläinten valvonnan järjestämisen. Eläinten määrästä on omat suosituksensa; puhutaan laidunpaineesta. Jos alueelle tehdään perinnebiotooppisopimus, eläimille ei yleensä tuoda lisärुokaa ja laitumet tulee aidata erilleen tavanomaisista laitumista. Tämä siksi, että perinnebiotooppia kannattaa laiduntaa niin, ettei alueen kasvillisuus rehevöidy tai ettei maaperä kulu liikaa.

Jos laiduntamalla hoitaminen kiinnostaa, mutta itsellä ei ole eläimiä, niitä kannattaa tiedustella maisemalaidunnusyrittäjiltä. Yhdessä voidaan sopia, vastaako yrittäjä myös aidan rakentamisesta tai vaikkapa koko laiduntamisesta palveluna.

Maksuttoman www.laidunpankki.fi sivuston kautta voi myös etsiä laiduneläimiä.

Niittäminen lisää kukkivia kasveja. Se on tehtävä vähintään kerran kesässä, yleensä heinä-elokuussa. Hyötyä lisää suuresti niitetyn kasvuston pois kerääminen. Jos alue on rehevä, kunnostettava niitty, voidaan se niittää murskaavateräisillä välineillä eli raivaussahalla, trimmerillä tai niittosilppurilla. Umpeenkasvanut alue kannattaa niittää kahdesti. Leikkaavateräiset niittokoneet kuten traktorin niittokoneet ja viikate taas sopivat niittykasvillisuudelle. Jos kasvustossa on jo suosittavia kasveja, niittojätteen voi antaa levähtää maassa niin, että kukkivien kasvien siemenet ehtivät varista.

Reunavyöhykkeitä ja puusaarekkeitä voi avata näkyviin puita ja vesakkoa raivaamalla ja kasvillisuutta niittämällä. Vaaramaisemat ovat usein kivikkoisia, niin myös Naapurinvaaralla. Lepikkohaailta ja pelloilta on kerätty kiviä sopiviin kohtiin kiviraunioiksi, joita on yhä nähtävillä. **Kiviaidat- ja rauniot** ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita, joita hoidetaan ympäristöä raivaamalla ja niittämällä.

Viljelijä tai rekisteröitynyt yhdistys voi hakea tukea perinnemaisemien hoitoon maatalouden ympäristösopimuksella. Tukea voi saada myös peltojen reuna-alueiden ja metsäsaarekkeiden hoitoon sekä luonnonlaitumille. Luonnonlaidun on pellon ulkopuolella sijaitseva laidun, jota käytetään rehun tuottoon ja jota ei voi luokitella perinnebiotoopiksi tai kunnostettavaksi perinnebiotoopiksi. Tällä hetkellä tukea haetaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Sopimusmuodot muuttuvat ajan kanssa, mutta

perustana on, että kohteella tulee olla vanhaa käyttöhistoriaa. Tuista on kerrottu lisää luvussa *Työkaluja*.

Perinnebiotoopiksi tai LUMO-kohteeksi inventoidulle kohteelle voi katsoa tarkempia kuvauksia ja ohjeita julkaisuista Kainuun perinnemaisemat sekä Naapurinvaaran luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Ne ovat saatavilla kirjastosta ja maksuttomina verkkojulkaisuina. Naapurinvaaran kyläyhdistys on asiassa aktiivinen. Jos joku on kiinnostunut alueen perinnebiotoopeista tai LUMO-kohteista eikä tunne maanomistajaa, voi kyläyhdistykseltä kysyä kohteesta. Koska kaikkia alueen laidunmaita ja niittyjä ei ole inventoitu, saattaa myös inventoimaton kohde olla tukikelpoinen esimerkiksi perinnebiotooppina. Sotkamon kunnan maataloustoimisto ja ProAgria Kainuu / Maa- ja kotitalousnaiset osaavat neuvoa hoidon suunnittelussa ja tukien hakemisessa.

Metsänhoito

Metsänkäsittely vaikuttaa aina maisemaan. Naapurinvaaran yleiskaavassa ja alueen rantaosayleiskaavoissa ympäristöarvoja omaavat maa- ja metsäalueet on osoitettu MY-merkinnällä. Merkintään ei ole liitetty rajoituksia vaan sillä informoidaan metsänomistajia ja muita metsänkätön suunnittelijoita alueella olevista luontoarvoista, jotta ne voitaisiin huomioida metsänkäsittelyssä.

Vaaramaisemissa näkyvästi sijaitsevien metsien ja vaaroilta näkyvien metsien käsittelyssä on tärkeää ottaa huomioon maisemavaikutukset. Uudistusalan muodon ei tarvitse olla suora, vaan se voi myötäillä maastonmuotoja. Lakimetsän hakkuissa säästöpuuryhmät suositellaan jättämään jäljelle jäävän metsänreunan viereen. Rantametsien hakkuissa tulee muistaa jättää suojavyöhyke. (*Opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun, 2016.*)

Naapurinvaaralla on hienoja puustoisia perinnemaisemia, joiden hoidoksi laidunnus olisi ensisijainen hoitomuoto jatkossakin. **Puustoinen perinnemaisema voi sopia METSO-kohteeksi.** METSO on vapaaehtoinen suojeluohjelma, joka tukee metsäisen luontomme monimuotoisuutta. Suojelu voi olla määräaikaista tai pysyvää. Lausunnon pyytäminen kohteen METSO-kelpoisuudesta ei sido maanomistajaa vielä mihinkään. Asiasta saa tietoa metsänhoitoyhdistykseltä ja Metsäkeskukselta. Lisää aiheesta luvussa *Työkaluja*.

Naapurinvaaran kylämaiseman tavoitesuunnitelmassa Metsäkeskus suositteli maanomistajia harkitsemaan laidunnuksesta pois jääneiden lepikkohakojen säilyttämistä lehtipuuvaltaisina. Leppä on hyvää polttopuuta, koska se kuivuu nopeasti ja palaa hyvin. Metsäkeskus kehotti miettimään nopeakasvuisen leppän hyödyntämistä polttopuun lisäksi muillakin tavoin kuten sahatavarana. Pehmeää ja punertavaa leppäpaneelia käytetään sen vedenkestokyvyn vuoksi esimerkiksi saunapaneelina. Leppälastuja käytetään savustukseen. Alueiden taimikon hoidossa ja harvennushakkuissa suositeltiin säästämään korostuneesti lehtipuita: harmaaleppää, tuomea ja pihlajaa.

Peltojen metsitystä ei suositella maisemallisesti tärkeille alueille eikä aukeille näkymäalueille. Hakamaita, niittyjä ja ketoja ei tule metsittää, linjataan metsityssuosituksissa. Pellon vuokraamisesta viljelyyn tai laidunnukseen voi olla kiinnostuneita. Jos itse ei tunne viljelijöitä, voi ottaa yhteyttä kunnan maaseutupalveluihin tai ProAgria Kainuun / Maa- ja kotitalousnaisten maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntijaan. Kaikilla pelloilla ravinnetasapaino ei ole riittävä metsityksen onnistumiseen. Ongelmallisia ovat myös vesakkojen valtaamat viljelyn ulkopuolelle jääneet pellot, vaikka juuri niiden metsitys voi mieleen noustakin. Puhutaan metsityskelpoisuudesta, johon vaikuttavat myös perinnemaisemien säilyttäminen ja metsityksen maisemavaikutukset asutus, tiestö ja vesistöt huomioiden.

Vaihtoehto metsitykselle voi olla pellon kehittäminen niittynä tai riistapeltona. Jos riistapellon hoito ei ole itselle mahdollista, voi kiinnostusta löytyä yhteydenotolla paikalliseen metsästysseuraan. Maatilalla riistapello voi olla ympäristösitoumuksen mukainen monimuotoisuuspelto, jossa viljellään riistakasveja.

Riistapellon hyödyt

Riistapeltoon kylvetään kasveja, jotka houkuttelevat riistaeläimiä, lintuja ja usein myös pölyttäjiä puoleensa. Tavoite voi olla riistakannan tai luonnon monimuotoisuuden tukeminen. Riistapelot toimivat myös ravinteita pidättävinä suojavyöhykkeinä.

Jos metsitykseen kuitenkin päädytään, on usein kyse pienestä, metsän sisällä tai reunassa olevasta pellosta, jonka vuokraaminen ei ole mielekäästä. Tällöin metsityskuvio voi olla vapaamuotoinen, luonnon muotoja jäljittelevä. Uudistaminen voi tapahtua luontaisesti, jolloin maisemallinen lopputulos on suoria rajoja miellyttävämpi. Kannattaa harkita, voisiko metsityksen toteuttaa monilajisena, myös lehtipuilla. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013.)

Vieraslajien torjunta

Ravinteikas Naapurinvaara on hyvin altis tietyille vieraslajeille. Vieraslaji on luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolella luonnossa leviävä laji, jolta saattavat puuttua kokonaan luontaiset viholliset. *Vieraslajit muodostavat usein laajoja kasvustoja tukahduttaen alleen kaiken muun kasvillisuuden.* Yleensä laji on levinnyt ihmisen avulla puutarha- tai mesikasvina, usein paikoille, joille on jätetty kasvijätettä.

Naapurinvaaralla etenkin jättipalsami on muodostunut ongelmaksi. Sen kasvustojen leviäminen yksipuolistaa niin maisemaa kuin monimuotoista lajistoa. Alueella on havaintoja myös kaukasianjättiputkesta, kurturuususta ja komealupiinista, joka vaikuttaa myös perhoskantoihin, sillä se ei kelpaa ravinnoksi toukille, eikä *perhosille.* *Tässä suunnitelmassa kerrotaan näiden neljän vieraslajin torjunnasta, vaikka muitakin yksittäisiä lajihavaintoja alueella voi olla.*

Vieraslajien torjunta alkaa jokaisesta maanomistajasta. Aiemmin vieraslajien haittoja ja nopeaa leviämistä ei ole tunnettu ja siksi niitä voi kasvaa omallakin pihamaalla. Vieraslajiksi tunnistettu kasvi kannattaa aina kitkeä järjestelmällisesti pois niin kauan, ettei se enää kasva uudelleen. Paikalliset luontoharrastajat ja kunta voivat neuvoa lajin tunnistamisessa ja hävittämisessä. Jättiputkesta kannattaa ilmoittaa kuntaan, jos esiintymä on uusi ja torjunta mietityttää.

Vieraslajin leviäminen voi haitata alueen virkistyskäyttöä, alentaa tontin tai kiinteistön arvoa ja haitata metsän uudistumista. **Lain mukaan jättipalsamia ja jättiputkea ei saa edes pitää hallussaan saati antaa niiden levitä ympäröivään luontoon. Sen sijaan maanomistaja on velvollinen hävittämään näitä lajeja ja rajoittamaan niiden leviämistä.** Vieraslajia ei yleensä kannata kompostoida ajattelemattomasti, tai voi havaita sen alkavan elää hallitsematonta elämää kompostin lähistöllä.

Jättipalsamin lehdet ovat suikeita ja niiden reuna on tiheästi hammaslaitainen. Kasvin kukinto on pystyssä oleva terttu, jonka kukat ovat useimmiten vaaleanpunaisia. Jättipalsami voi kasvaa kolmemetriseksi, mutta myös vain 10 cm korkuiset yksilöt kukkivat. Kasvin hedelmä repeää kypsänä ja sinkoaa siemeniä jopa seitsemän metrin päähän. Kukkimisen ajoittuminen riippuu suuresti kesän etenemisestä. Kasvin juuristo on hento eikä sido maaperää monivuotisen kasvillisuuden tavoin, siksi etenkin jättipalsamin valtaamat puronvarret ovat alttiita eroosiolle eli maan kulumiselle.

Jättipalsamia voi kitkeä käsin tai niittämällä. Työ on tehtävä ainakin 2–3 kertaa kesässä, koska kasvi kasvaa uudelleen etenkin niitetyistä varsista. Kasvi on yksivuotinen, joten tuloksia on mahdollista saavuttaa. Kitke jättipalsami ennen siementen kypsymistä. Jos kasvijätteessä ei ole kukkia, voi sen kompostoida suojaamalla alla oleva maaperä huolellisesti. Kasvijätettä ei saa karrätä metsään tai joutomaalle, koska jättipalsami voi juurtua sinne. Jos kasvijätteessä on kukkia, se on poltettava tai toimitettava sekajätteen keräykseen. Jos kukkivan kasvijätteen määrä on suuri, ota yhteys Ekokymppiin neuvojen kysymiseksi.

Kaukasianjättiputken lehdet ovat huomattavasti suuremmat kuin esimerkiksi kotimaisella karhunputkella. Kolmantena vuonna kasvi kasvattaa kukkavarren, joka voi olla 4–5 metriä korkea. Varsi on karvainen ja siinä on punaisia laikkuja. Kukinto on valkea, kuperaho ja monihaarainen.

Jättiputken siemenet kypsyvät syksyllä.

Jättiputken kasvineste aiheuttaa palovamman kaltaisia rakkuloita, käytä siksi torjunnassa ihoa suojaavia vaatteita, hengityssuojaa ja suojalaseja. Torjunta tulee tehdä pilvisellä säällä koska aurinko tehostaa kasvinesteen vaikutusta. Jättiputken kukinnot katkaistaan ennen siementen kypsymistä. Helpoimmalla pääset tarttumaan työhön heti keväällä kitkemällä pienet taimet. Merkitse siis kasvupaikka ja torjuntatyö muistiin! Yksittäistä kasvia voi iskeä juuriniskaansa vinosti pistolapiolla. Myös mustaa pressua taimen päällä voi kokeilla. Lehdet voi kompostoida mutta kukinnot ja juurakot tulee polttaa tai toimittaa sekajätteen käsittelyyn. Etenkin suurissa esiintymissä käytetään myös torjunta-aineita. Torjunta-aineiden käyttö kannattaa merkitä kyltillä ja mikseipä haitallisen kasvin sijainti muutenkin.

Tienvarsilla leviävän **lupiinin** terttumainen pitkä kukinto voi olla väriltään sininen, violetti, vaaleanpunainen tai valkoinen. Kasvi kukkii kesä-elokuussa. Pitkäruotiset lehdet ovat sormilehdykkäisiä.

Monivuotinen lupiini sitoo juurinyströilläään tyypeä ilmasta ja rehevöittää kasvupaikkaansa. Näin se vie kahdella tapaa tilaa vaatimattomammassa maassa viihtyviltä niittykukiltamme. Lupiinin siemenet itävät pitkään jolloin hävittäminenkin on pitkäkestoista työtä. Yksi kasvi voi tuottaa jopa sata siementä. Naapurinvaaran seudulla lupiinin torjumisesta on vielä toivoa, koska kasvustot eivät ole valtavia.

Yksittäisen lupiinin voi kaivaa juurineen maasta. Jos kasvi on ehtinyt kukkia, leikkaa sen kukinnot pois heti kukkimisen jälkeen, ennen kuin siemenet kypsyvät. Laajoja lupiinkasvustoja voi koettaa heikentää niittämällä ja keräämällä niittojäte pois. Kukkieneen kasvin kompostointi tulee tehdä varoen, kasvijätettä ei saa karrätä metsiin ja joutomaille. Juurakot ja mahdolliset siementäneet kasvit kannattaa polttaa tai hävittää sekajätteen mukana.

Kurtturuusu levittäytyy juurivesojen avulla. Tiheäpiikkisen ruusun lehdet ovat nimensä mukaisesti kurttuaisia, uurteisia, kookkaat kukat vaaleanpunaiset tai valkoiset. Etenkin hiekkarannoilla hallitsemattomasti leviävä kasvi haittaa piikkisenä kasvina alueen virkistyskäyttöä. Pienimmät yksilöt kannattaa kiskoa maasta käsin, kookkaammat leikata ensin tyveen asti oksasaksilla tai raivaussahalla. Juurakko täytyy kaivaa maasta kokonaan ja hävittää huolellisesti esimerkiksi polttamalla. Kasvia voi myös näännyttää katkomalla kaikki sen versot 3–4 kertaa kesässä. Hiljalleen kurtturuusu näivettyy hengiltä. (Vieraslajit -sivusto.)

Esimerkiksi seuraavat tutut perennat ovat vieraslajeja parempia vaihtoehtoja pihamaalle.

Ota kuitenkin huomioon kasvien erilaiset kasvupaikkavaatimukset.

- akileijat
- harjaneilikka
- harmaamalvikki
- jalokallioinen
- keltapäivänliljat
- kultapallo
- kurjenmiekat eli iirikset
- päivänliljat
- ritarinkannukset
- ruskolilja
- särkynytsydän
- ukonhatut, kuten tarhaukonhattu (huom. kasvi nieltynä myrkyllinen)

Rakennusten hoito

Rakennusten hoito ja kunnostus on yleensä niiden omistajien vastuulla. Näillä neuvoilla pääsee pitkälle kaikkien rakennusten kanssa:

- katon kunnon ylläpito ja huolto

- alapohjan tuuletusaukkojen auki pitäminen
- rakennusten nosto tai maanpinnan poistaminen puurakenteiden läheisyydestä
- kasvillisuuden poisto vähintään 0,5 m etäisyydellä rakennuksista.

Luvussa *Työkaluja* kerrotaan mahdollisuuksista hakea tukia rakennusten kunnostukseen. Rakennusten hoidon neuvontaa on tehty seudulla useaan kertaan, viimeksi 20 pihapiirillä vuonna 2014. Neuvoja perinteiseen korjaamiseen voi kysyä Kainuun Museolta ja tietysti alan yrittäjiltä. Yksi neuvontaa kaipaava rakennustyypit ovat kivinavetat, jonka seinille ja perustuksille routa on ankara.

Kivinavettojen korjaamisessa yleisimmät työvaiheet ovat kasvillisuuden poisto rakennuksen ympäriltä, pullistuneiden tai sortuneiden kiviseinien korjaus, lahonneiden hirsi- tai muiden puuosien korjaus, puuosien maalaus, betonilattioiden uudelleen valu, vanhojen ikkunoiden kunnostus ja navetan kalkitseminen sisältä. Kaikkiin työvaiheisiin löytyy ohjeita ja myös ulkopuolisia tekijöitä. Tukea työhön voi kysyä ELY-keskukselta (jatkossa maakunta) tai Kainuun Museolta.

Jos kiviseinä on pullistunut tai sortunut osittain, poistetaan tarvittava määrä kiviä, samoin kerrosten välistä levinnyt hiekka. Kivet asetellaan takaisin paikalleen ja lisätään yläkautta hiekka takaisin kivien väleihin. Toinen vaihtoehto on purkaa ja koota uudelleen koko vaurioitunut alue. Ulkoapäin kivijalan saumoja voi paikata. Saumojen korjaamiseen ei kannata käyttää pelkkää sementtilaastia vaan kalkkisementtilaastia, jossa on 50 osaa kalkkia ja 50 osaa sementtiä. Jos kivinavetassa on routinut betonilattia ja se valetaan uudelleen, kannattaa samalla vaivalla harkita routimattoman maan vaihtoa betonin alle ja salaojituksen tarkistamista. Jos puosia on käsitelty puna- tai keltamultamaalilla ja halutaan käsitellä uudelleen, voi keittomaaleja ostaa tai keittää itse. Samoin on sisätilojen kalkitsemisen laita. (Perho 2011).

Tietoa korjausrakentamisesta saa esimerkiksi www.kulttuuriymparistomme.fi verkkosivuilta ja Museoviraston korjauskorteista jotka löytyvät verkkosivulta www.nba.fi. Perinnerakentamisesta löytyy myös hyviä kirjoja.

Rakennusperintö on huomioitu Naapurinvaaran yleiskaavan alueella niin, että merkinnällä Sr-1 osoitettuja rakennuksia ei saa purkaa ja julkisivuihin kohdistetuista muutostöistä on neuvoteltava. Tähän kuuluu rakennuksia, joiden omistaja ei ole vastustanut rakennussuojelua. Kaavassa Sr-2 merkittävät kohteita ei saa purkaa ilman purkamislupaa. Nuasjärven rantaosayleiskaavan alueella on myös suojeltuja rakennuksia. Tarkat kohteet löytyvät kaavaselostuksista ja lisätietoja kohteista on myös Sotkamon kulttuuriympäristöohjelmassa. Molemmat löytyvät verkkojulkaisuina.

Maankäytön suunnittelu

Kainuun maakuntakaavassa kylää tarkoittavalla kohdemerkinnällä, kuten Naapurinvaaralla, osoitetaan aluerakenteen ja maaseuturakenteen kannalta tärkeitä kyläkeskuksia. Maakuntakaava myös huomioi Naapurinvaaran arvokkaana maisema-alueena. Naapurinvaara sijaitsee maakuntakaavan matkailun vetovoima-alueella lähellä Sotkamo ja Vuokattia sekä Kajaani-Kuhmo-Vartius -käytävällä, jota kehitetään kansainvälisenä matkailu- ja liikennekäytävänä. Käytävän maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenne- ja kulttuuriympäristön laatuun.

Naapurinvaaran 1020 hehtaaria kattavassa yleiskaavassa alueelle on osoitettu 248 rakennuspaikkaa, joista rakennettuja on 110. Kaavaselostuksessa arvioidaan, että luku on yläkanttiin, mutta sillä halutaan taata, että rakentaminen on yhä useammalle mahdollista ja alue voi kehittyä. Maisemalliset arvot on huomioitu, mutta joidenkin rakennuspaikkojen osalta niistä on poikettu tasapuolisuuden nimissä. Myös perinnebiotoopeille on myönnetty joitakin rakennuspaikkoja.

Naapurinvaaran yleiskaavaan liittyy rakennustapaohje, jolla rakentamista ohjataan kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot huomioivaan suuntaan. Rakennustapaohjeet löytyvät myös rantaosayleiskaavojen alueille.

Naapurinvaaran yleiskaavan rakennustapaohjeessa neuvotaan poimintoina esimerkiksi seuraavia

asioita (Sotkamon kunta 2016)

- Kaikenlainen rakentaminen tulee toteuttaa tavalla, joka turvaa vanhojen ympäristöjen ja rakennusten säilymisen.
- Rakentamisen tulee noudattaa malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja väreiltään olemassa olevaa rakennuskantaa.
- Vanhan rakennuskannan korjaustavoissa tulisi noudattaa ns. säilyttävää korjaustapaa.
- Päärakennusten väriyksessä suositaan keltaista ja sivurakennuksissa punamullan sävyjä.
- Pihapiirin ulkopuolelle sijoittuvien rakennusten kohdalla suositellaan harmaata julkisivuväriä.
- Suositaan vanhoja puita ja lepikoita.
- Pihapiiriin tulee istuttaa pihlajaa, leppää ja raitaa alueen perinteen mukaan.
- Kylämaiseman kannalta keskeisen Naapurinvaaran ja Vaarantien tienvarsipuuston hoitoa ja säilymistä tulee edistää.

Naapurinvaarantien varteen kaavassa osoitettu kevyen liikenteen väylä parantaisi liikenneturvallisuutta asutuksen ja koulun välillä ja tarjoaisi kävely- ja pyöräilyreitit maiseman kannalta keskeisille paikoille. Naapurinvaaran yleiskaava on voimassa 10 vuotta. Tämän jälkeen se voidaan joko päivittää, tai se jää oikeusvaikutuksettomana ohjaamaan myöhempää suunnittelutarveharkintaa.